

Η δια βίου εκπαίδευση και οι δημόσιες βιβλιοθήκες στη Γαλλία

Η δια βίου εκπαίδευση βρίσκεται σήμερα στο κέντρο της επικαιρότητας στη Γαλλία: ο νόμος της 4ης Μαΐου 2004 σχετικά με «τη δια βίου εκπαίδευση και τον κοινωνικό διάλογο» θεσπίζει την υποχρέωση της δια βίου εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, προβλέπει την υποχρέωση των περιφερειών στη διασφάλιση του δικαιώματος στην εξειδίκευση, ιδίως για άτομα που δεν έχουν λάβει αναγνωρισμένη εξειδίκευση στο πλαίσιο της βασικής εκπαίδευσης.

Ωστόσο, δεν υπάρχει ακριβής νομοθετική πρόβλεψη σε ό,τι αφορά τον τομέα των βιβλιοθηκών.

Η Χάρτα του ανώτερου Συμβουλίου βιβλιοθηκών (7 Νοεμβρίου 1991) ρυθμίζει ουσιαστικά τον τομέα της συγκέντρωσης / αρχειοθέτησης εγγράφων και βιβλίων: «οι βιβλιοθήκες διαδραματίζουν ένα ρόλο κατάρτισης των χρηστών στις μεθόδους αναζήτησης εγγράφων και βιβλίων, καθώς και στη χρήση των δικτύων βιβλιοθηκών» - άρθρο 5 - διευκρινίζοντας παράλληλα ότι «κάθε φορέας τοπικής αυτοδιοίκησης οφείλει να διασφαλίζει την πρόσβαση των πολιτών στην κατάρτιση» - άρθρο 22. Τίποτε όμως δεν ορίζει τι συγκεκριμένα σημαίνει ο όρος αυτός.

Η διακήρυξη της ΟΥΝΕΣΚΟ του 1994 στις κύριες αποστολές των βιβλιοθηκών προσθέτει «την ταυτόχρονη ενίσχυση της αυτοεπιμόρφωσης με την συμβατική εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα» - δεύτερη αποστολή «τη διευκόλυνση της ανάπτυξης των βασικών δεξιοτήτων για τη χρήση της πληροφορίας και της πληροφορικής» - αποστολή αρ. 11 - «στήριξη των δραστηριοτήτων και προγραμμάτων αλφαριθμητισμού για όλες τις ηλικιακές κατηγορίες και ενδεχόμενη υλοποίηση παρόμοιων δραστηριοτήτων» - αποστολή αρ. 12

Η Διεθνής Ομοσπονδία Ενώσεων Βιβλιοθηκών (IFLA) προεκτείνει κατά πολύ το πλαίσιο αυτό, εισαγάγοντας καταρχάς τις έννοιες της προσωπικής ανάπτυξης και κατόπιν της δια βίου εκπαίδευσης. Η κατάρτιση στη χρήση της βιβλιοθήκης προσεγγίζεται εν τάχει με τη σύλληψη του όρου κατάρτιση του χρήστη.

Η έκθεση της κας Ρινάνεν στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο σχετικά με «το ρόλο των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη κοινωνία» το 1998 προσεγγίζει το θέμα στην τελική ενότητα «βιβλιοθήκη και οικονομία»: «...στις περιοχές που πλήττονται από οικονομική κρίση, [...] οι υπηρεσίες των βιβλιοθηκών μπορούν να δώσουν μία σημαντική πνοή στον τοπικό πληθυσμό [...] στηρίζοντας τις προσπάθειες των ανέργων που επιθυμούν να αποκτήσουν νέες γνώσεις και να αναζητήσουν νέες επαγγελματικές προοπτικές, ένα ακόμη κοινό σημείο ανάμεσα στη δια βίου εκπαίδευση και τις βιβλιοθήκες».

Τέλος, η διακήρυξη της Πράγας στα πλαίσια της διάσκεψης των εμπειρογνομόνων σχετικά με την έννοια της οργανωμένης πληροφοριακής κατάρτισης (Σεπτέμβριος 2003) προτείνει να «γεφυρωθεί το χάσμα στον τομέα των νέων τεχνολογιών που υπάρχει στην κοινωνία της πληροφορικής, χάρη στην κατάρτιση πολιτών ικανών να χρησιμοποιούν την πληροφορική, μίας αποτελεσματικής κοινωνίας των πολιτών και ενός ανταγωνιστικού εργατικού δυναμικού», υπογραμμίζοντας τη σημασία που έχει η ένταξη της κατάρτισης στην υπηρεσία της οικονομίας.

Στο πλαίσιο των γενικών αυτών κειμένων αναφοράς, πρέπει να προστεθεί μία αναδρομή στην ιστορία των γαλλικών βιβλιοθηκών. Θα σκιαγραφήσουμε τις αρχές που επικράτησαν στην ανάπτυξή τους, δηλαδή την ελευθερία ως θεμελιώδη αξία σε αντιδιαστολή προς την ισότητα (και κατ' επέκταση την ισότητα ευκαιριών) στην αμερικανική ιδεολογία της δημόσιας ανάγνωσης. Αυτό εξηγεί, ίσως εν μέρει την καθυστέρηση των γαλλικών βιβλιοθηκών σε σχέση με τις αγγλοσαξονικές βιβλιοθήκες στον τομέα της κατάρτισης, η οποία επιτείνεται από την απόσταση μεταξύ του σχολείου και της βιβλιοθήκης και την έλλειψη ενδιαφέροντος για τη μελέτη που επικαλούνται οι Γάλλοι βιβλιοθηκάριοι.

Παρόλα αυτά, η εξέλιξη των πολιτιστικών και εκπαιδευτικών πρακτικών των Γάλλων (η ποικιλομορφία, το φαινόμενο του μαζικού ατομικισμού...) τροποποιεί τις αποστολές αυτές των βιβλιοθηκών στις οποίες δε συμπεριλαμβάνεται μόνο η κατάρτιση με τη χρήση εργαλείων (πρβλ. εργαστήριο επιμόρφωσης), αλλά και το περιεχόμενο. Στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων αυτών συνέβαλε αποφασιστικά η έκρηξη των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και επικοινωνίας. Πράγματι, λόγω ανάγκης πλαισίωσης του κοινού, αλλά και μέριμνας για δημοκρατικότητα (γεφύρωσης του ψηφιακού χάσματος) οι βιβλιοθήκες βρέθηκαν στο κέντρο του συστήματος

κατάρτισης στη χρήση των τεχνολογιών αυτών, αλλά και της ευαισθητοποίησης στο περιεχόμενό τους.

Έτσι, οι βιβλιοθήκες υπόκεινται σε μία μόνιμη ανάλυση του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντός τους για την καλύτερη κατανόηση των εκπεφρασμένων ή όχι αναγκών, την εύρεση των αναγκαίων εταίρων ή την αναμονή ενδεχόμενων αιτημάτων.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

A Εκμάθηση γλωσσών

Πρωτοπόρος στον τομέα αυτό ήταν η Δημόσια Βιβλιοθήκη ενημέρωσης του Κέντρου Πομπιντού. Το άνοιγμά της το 1977 προσέφερε τη δυνατότητα προσωπικής εκμάθησης ξένων γλωσσών, καθώς και ένα χώρο ενημέρωσης με οπτικοακουστικές μεθόδους και χρήση πολυμέσων. Το 1997, 60 θάλαμοι καθιστούσαν δυνατή την εκμάθηση 135 γλωσσών και διαλέκτων, η μεγαλύτερη όμως ζήτηση σημειωνόταν για την αγγλική και γαλλική γλώσσα. Ο χώρος αυτός κατά την επαναδιαρρύθμιση του 2002 διατηρήθηκε στο επίπεδο 2, των συλλογών από τις οποίες τον χωρίζει ένα διαφανές χώρισμα.

Η πρόσβαση στις θέσεις εργασίας γίνεται κατόπιν κρατήσεων στην υποδοχή, για μία ώρα, με δυνατότητα ανανέωσης εφόσον υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις.

Τα προτεινόμενα έγγραφα, εν προκειμένω οι μέθοδοι εκμάθησης μίας γλώσσας καθιστούν δυνατή την πρόοδο των ενδιαφερομένων, πληρώνοντας αυστηρά κριτήρια που έχουν τεθεί από επαγγελματίες του χώρου.

Σήμερα, υπάρχει η δυνατότητα εκμάθησης 143 γλωσσών και διαλέκτων, μέσω 1171 τίτλων οπτικοακουστικών μεθόδων, DVD, ταινιών, 175 ηχητικών αναγνωσμάτων, ψηφιακών δίσκων και ιστοσελίδων.

Προβλέπονται διάφοροι τύποι προγραμμάτων μαθημάτων (εντατικά, εξειδικευμένα) Επίσης υπάρχει η δυνατότητα παρακολούθησης ταινιών και λήψης δορυφορικών προγραμμάτων του BBC, CNN, καθώς και γερμανικών, αραβικών και κινεζικών καναλιών.

Πολλοί από τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς, έρχονται να μάθουν τη γαλλική ή και να αποκαταστήσουν την επαφή με τη μητρική τους γλώσσα.

Η βιβλιοθήκη πολυμέσων του Ισύ-λε-Μουλινό, στα περίχωρα του Παρισιού, εξοπλίστηκε ήδη από το άνοιγμά της με ένα εργαστήριο 6 θαλάμων γλωσσών με ειδικού τύπου μαγνητόφωνα. Παράλληλα, εγκαινιάστηκε ένα σύστημα δανεισμού μεθόδων εκμάθησης γλωσσών, το οποίο προσέλκυσε το ενδιαφέρον των χρηστών, ιδιαίτερα όταν σ' αυτό συμπεριελήφθη ο δανεισμός βιντεοκασετών και ψηφιακών δίσκων. Οι τελευταίοι προσφέρουν το πλεονέκτημα της λειτουργίας αυτόματης εκμάθησης, καθώς και της χρήσης σε δίκτυο υπολογιστών. Με τον τίτλο «αίθουσα γλωσσών και διδακτικής», ο χώρος αυτός προσφέρει μία πληθώρα δεκάδων μεθόδων εκμάθησης γλωσσών σε δίκτυο ψηφιακών δίσκων ή διαθέσιμων κατόπιν αίτησης.

Η έλλειψη πιστοποίησης φανερώνει τον περιορισμό στην ανάπτυξη της θεσμικής χρήσης του εργαλείου αυτού και γενικά του ρόλου επιμόρφωσης ενηλίκων από τις βιβλιοθήκες.

B Νέες τεχνολογίες

- Η Δημόσια Βιβλιοθήκη ενημέρωσης του Κέντρου Πομπιντού προσφέρει την υπηρεσία «πολλαπλές γνώσεις», σε όσους ενδιαφέρονται να βελτιώσουν ή να τελειοποιήσουν τη γνώση μίας γλώσσας, να προετοιμαστούν για μία εξέταση, μέσω της χρήσης λογισμικών, δικτύων υπολογιστών, Διαδικτύου, γραφικής σχεδίασης με τη βοήθεια υπολογιστή, επεξεργασίας εικόνας (οι τομείς αυτοί είναι σε πρώτη ζήτηση, μαζί με τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας), ανάμεσα σε 147 τίτλους ψηφιακών δίσκων, 323 σημεία ταυτόχρονης πρόσβασης, καθώς και 54 επιλεγμένες ιστοσελίδες.
- Η βιβλιοθήκη πολυμέσων του Ισύ-λε-Μουλινό είναι περισσότερο στραμμένη προς σεμινάρια επιμόρφωσης στη σύνδεση και αναζήτηση στο Διαδίκτυο, ιδίως σε ό,τι αφορά στην «αναζήτηση εργασίας μέσω του Δικτύου», «αποστολή βιογραφικών». Πρόκειται για δύο δωρεάν μαθήματα 2 ωρών, με την επίβλεψη ενός υπαλλήλου της βιβλιοθήκης.

- Οι χώροι «πολιτισμού και πολυμέσων» στις πόλεις Πω, Λιμόζ, Πεσάκ έχουν ως στόχο την οργάνωση προγραμμάτων επιμόρφωσης, στα οποία προστίθενται συχνά σεμινάρια καλλιτεχνικής δημιουργίας και νέων τεχνολογιών (μουσική, γραφικά...)
- Στη δημοτική βιβλιοθήκη της Λυών, οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες, στην ενότητα «επιμόρφωση» προτείνουν:
Αναζήτηση τίτλων στο Διαδίκτυο: αποκτήστε εμπειρία στην πλοήγηση, χάρη σε ηλεκτρονικούς οδηγούς βοήθειας επιλεγμένους από τη βιβλιοθήκη.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Οι υπηρεσίες αυτές απαιτούν αρκετούς χώρους, εξ ου και η ονομασία τους «χώρος πολυμέσων». Συνήθως παρόλο που είναι απομονωμένες, είναι εμφανείς (κυρίως η Δημόσια Βιβλιοθήκη ενημέρωσης του Κέντρου Πομπιντού και η δημοτική βιβλιοθήκη της Λυών) και διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό και ένα σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας (120 ατομικοί θάλαμοι στη Δημόσια Βιβλιοθήκη ενημέρωσης του Κέντρου Πομπιντού, 10 στο Ισύ-λε-Μουλινό και 6 στη Λιμόζ) και προβλέπουν άδειες πρόσβασης του κοινού.

Οι στόχοι των βιβλιοθηκών επιτυγχάνονται με επαρκείς συλλογές: στο σύνολο των αγορών, 50% αφορά σε τίτλους βιβλίων.

Τέλος, χρειάζονται ένα εξειδικευμένο και έμπειρο προσωπικό, όχι μόνο σε γνώσεις βιβλιοθηκονομίας, αλλά και σε τεχνικές γνώσεις πληροφορικής (προβλήματα και συντήρηση του εξοπλισμού) και με κατάρτιση σε παιδαγωγικές τεχνικές.

Εξυπακούεται ότι το ζήτημα του τακτικού και ανανεώσιμου προϋπολογισμού είναι καίριο.

Το σημαντικότερο, ίσως, ζητούμενο είναι να υπάρχει ένα ανοικτό πνεύμα προς πεπειραμένους εταίρους στον τομέα της επιμόρφωσης.

Γι' αυτό το λόγο, η Δημόσια Βιβλιοθήκη ενημέρωσης του Κέντρου Πομπιντού ετοιμάζεται να συνάψει σύμβαση με το Υπουργείο εργασίας και τις υπηρεσίες του στην περιφέρεια Ιλ ντε Φρανς (πρόγραμμα πρόσβασης στην αυτοεπιμόρφωση), προκειμένου να αναγνωριστεί ως φορέας κατάρτισης. Αυτό αποτελεί ένα αποφασιστικό βήμα στην προσπάθεια ένταξης των βιβλιοθηκών στη διαδικασία της δια βίου εκπαίδευσης, διότι, μολονότι υφίστανται πολλές δημόσιες βιβλιοθήκες με τμήματα απασχόλησης και κατάρτισης, όπως οι προαναφερθείσες, ελάχιστες εντάσσονται στα θεσμικά αυτά πλαίσια, που δεν έχουν αποκλειστικά πολιτιστικό χαρακτήρα.

Το ζήτημα της αξιολόγησης παραμένει κρίσιμο, είτε αναφορικά με το περιεχόμενο των ίδιων των βιβλίων και την εργονομία τους είτε, βεβαίως τις πρακτικές των χρηστών.

Στους δύο τελευταίους τομείς, απαιτούνται ακόμη πολλά βήματα προόδου και αλλαγή της νοοτροπίας των επαγγελματιών του χώρου.

Πράγματι, οι βιβλιοθήκες βρίσκονται σε έναν ιδιαίτερα σημαντικό σταθμό της ιστορίας τους: δεν πρέπει πλέον να εντάσσονται σε ένα πνεύμα απλής διάδοσης, αλλά μία λογική υπηρεσιών (παραθέτω τον όρο του Φρανσουά Λαρμπρ) Απόδειξη αποτελεί το γεγονός ότι οι δραστηριότητες που αναφέρθηκαν παραπάνω, στη Δημόσια Βιβλιοθήκη ενημέρωσης του Κέντρου Πομπιντού υπάγονται στην κατηγορία «υπηρεσίες για το κοινό».